

Deutsch Dezső

[Ez Deutsch Dezső arcképe.]

1918-ban születtem. Én a zsidó elemibe jártam, ami hatosztályos volt. Az ortodox hitközség tartotta fenn. Itt mindenki zsidó volt, és úgy emlékszem, hogy voltak pajeszos ortodoxok is, akik tulajdonképpen csak a kinézetükben különböztek tőlünk, hiszen egyformán vallásosak voltunk mindannyian. Nekünk nem volt tincsünk. Mindenki magyarul beszélt, de a tanító volt, hogy zsidóul beszélt. Mi mind a kettőt megértettük.

Amikor elvégeztem, polgáriba [lásd: polgári iskola] akartam menni. Anyám eleinte nagyon ellenezte, hogy nekem nincsen arra szükségem, miért mennék tisztán világi iskolába. Végül elmentem a celldömölki polgáriba, ami nagyon jó nevű iskola volt, és az édesanyám is beleegyezett azzal a föltétellel, hogy szombaton nem fogok írni. Az igazgató rendes ember volt, elintézte, hogy az egész iskolában én egyedül szombaton fölmentést kaptam az írás alól [lásd: szombati munkavégzés tilalma]. A táskámat sem vittem; pénteken mindent elvittem szombatra,

bekészítettem a padomba, szombaton meg ott ültem és figyeltem egész nap. Az iskolában voltak zsidók, azok neológok voltak, vallástalanok. Nekem keresztény osztálytársaim voltak, de sem tőlük, sem a tanárok részéről nem volt soha semmi antiszemita megnyilvánulás, mert olyan igazgató volt: rendkívül szigorú, kemény volt, de ugyanakkor becsületes, rendes ember.

Elsőtől kezdve délután jártam egy tanodába, ahol a zsidó tárgyakat tanultam. Nem volt kimondottan jesiva, előjesivának lehetne hívni. Ezt az ortodox hitközség csinálta, és voltunk ott vagy tízen. Ott tanultunk Hümet, Rásit, Gmorét [lásd: Talmud], és toszefotot [Tószáfót, tajszefesz, "bővítések", "toldások" -- franciaországi és németországi talmudtudósok további magyarázatai Rasi Talmud-magyarázataihoz a 11. és 12. században, a Talmud-szöveg szélére írták. -- A szerk.] Az órának volt külön koreográfiája. Volt egy Talmud könyv, abból olvastunk föl, és akkor megmagyarázta a bóher, és vitatkoztunk, a különböző történések magyarázatát adtuk, és át kellett látni a bölcsek eltérő nézőpontjait [Ezt a vitamódszert nevezik pilpulnak. Tk. elemző szövegmagyarázás, melynek során különböző témákat kapcsolnak és hasonlítanak össze, és az analógia segítségével azok új megfogalmazását adják, minden oldalról mérlegelik a logikus lehetőségeket. A módszer alkalmazását az tette szükségessé, hogy a Tórában nagyon sok minden nincs részletezve, és ezeket világossá kell tenni, elfogadhatóan meg kell magyarázni. A pilpult hatásos eszköznek tartották a jesivákban tanulók eszének élesítésére, de szórszálhasogatásnak tekintették és bírálták szélsőséges formáit, az öncélú vitákat, mondván, hogy elvonja a tanulók figyelmét a források tanulmányozásától. -- A szerk.].

Mindent jiddisre fordítottunk. Aztán volt, hogy magyarul is megbeszéltük. A vita magyarul volt. Házi feladat nem volt, csak minden héten vasárnap úgynevezett beszámoló. A rabbi tartotta, és amit a héten addig tanultunk, abból kikérdezett. Ezen csak a rabbi volt ott és a tanítványok meg a tanár. Nem kimondott kikérdezés volt, hanem a heti anyagnak a megbeszélése, kérdeztett, és ő is magyarázott hozzá. Szerettem ide járni, de nagy elfoglaltság volt, mert megjöttem a polgáriból, megebédeltem, és kellett menni kettőre, aztán ott tanultam általában hatig, és mindig este meg kellett csinálni a leckét másnapra, az iskolába [azaz a polgári iskolába].